

Remissyttrande

Datum 2026-01-27

Dnr 2025–003292/
2025–003293

Handläggare

Joacim Johannesson
Havsplaneringsenheten
joacim.johannesson@havochvatten.se

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2024:29 Goda möjligheter till välstånd och SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välstånd (Fi2025/01857)

Sammanfattning

Havs och vattenmyndigheten yttrar sig här över vissa specifika förslag i kapitel 5 Regelförenkling (SOU 2024:29), kapitel 6 Tillståndprocesser (SOU 2024:20) och kapitel 9 Energiförsörjning (SOU 2025:96). I övrigt avstår Havs- och vattenmyndigheten från att lämna synpunkter.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker vissa förslag som lämnas i SOU 2024:29 som rör regelförenkling (kapitel 5) och, fysisk planering och riksintressen (avsnitt 6.3.2). Havs- och vattenmyndigheten stödjer även ett förslag i SOU 2025:96 om framtagande av en analys kring hinder för vattenkraft (avsnitt 9.4.5).

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Generella synpunkter

Havs- och vattenmyndigheten instämmer i utredningens övergripande bedömningen att regelgivningsprocessen behöver utvecklas och skärpas för att säkerställa proportionerliga och anpassade regelverk som rör företag och andra. Samtidigt behöver regelgivningsprocessen i sig vara effektiv och ändamålsenlig. Det är därför av betydelse att tillkommande regler för regelgivning är proportionella och möjliggör en anpassning till förväntade effekter och vilken typ av förslag som regelgivningen avser.

Utredningen resonerar inte kring tidsperspektivet för olika effekter på företag vid införande eller ändring av regelverk. Havs- och vattenmyndigheten vill lyfta att såväl kortsiktiga som långsiktiga effekter av regelverk behöver beaktas. Särskilt när det gäller regelverk som rör miljö och naturvård, eller naturresursförvaltning (exempelvis fiskförvaltning) är detta viktigt. Ibland handlar det om regelverk som är negativa för enskilda företag på kort sikt, men som ger nödvändiga förutsättningar för verksamheten på längre sikt.

Vad gäller utredningens förslag om fysisk planering och riksintressen anser Havs- och vattenmyndigheten att formerna för nationell fysisk planering behöver utredas vidare. Tydligare ramar behövs i form av förändrad styrning, organisation, tydligare målbild, riktlinjer och lagstöd för nationell planering.

Potentiellt bedömer Havs- och vattenmyndigheten att det finns möjligheter för viss ökad vattenkraftsproduktion utan att miljöbelastningen ökar.

Detaljerade synpunkter

5.6 Regelförenkling

5.6.2 Förstärkt kompetens, stöd och granskning

Havs- och vattenmyndigheten delar utredningens bedömning att det behövs mer resurser för att utveckla kompetens, stärka stöd och granskning vid regelutveckling. Utredningen föreslår att Statskontoret (där tidigare verksamhet vid Ekonomistyrningsverket ingår från 1 januari 2026) bör vara ansvarig för samordning av statens arbete med regelförenkling. Havs- och vattenmyndigheten instämmer i förslaget att samordningen och styrningen bör samlas i en myndighet och att en förenklingsfunktion inrättas hos den ansvariga myndigheten. Det är viktigt med fortsatt och kontinuerligt stöd till myndigheter i dessa frågor även under själva genomförandet av en eventuell omorganisation och kunskapsöverföring till en ny myndighet.

5.6.3 Högre krav på konsekvensutredning

Havs- och vattenmyndigheten stödjer principiellt förslaget att föreskrifter inte får beslutas förrän den ansvariga myndigheten (ESV enligt utredningens förslag) har godkänt konsekvensutredningen. Förslaget behöver dock utredas vidare innan Havs- och vattenmyndigheten slutligt kan stödja förslaget. Bl.a. behöver tydliggöras vad som krävs för att en konsekvensutredning ska bli godkänd, hur myndigheter ska hantera beslut om att inte utreda konsekvenserna, vad som händer om föreskrifter beslutas utan att konsekvensutredningen blivit godkänd och hur ett beslut om en icke-godkänd konsekvensutredning kan prövas av tredje part.

I sammanhanget ska tilläggas att uppställda tidsramar behöver ta hänsyn till myndigheternas behov av att få svar i tid för det fortsatta föreskriftsarbetet, alternativt att det införs en frysningsperiod för myndigheten att fatta beslut om föreskrifterna. Det är vidare viktigt att kraven på konsekvensutredningarna inte blir så detaljerade eller omfattande att regelarbetet omöjliggörs. Det är inte alltid det går att få fram tillräckliga uppgifter om eventuella konsekvenser och i sådana fall bör en övergripande problembeskrivning av dessa svårigheterna vara nöjaktig.

Havs- och vattenmyndigheten stödjer principiellt förslaget om att det ska krävas regeringens medgivande för att besluta om föreskrifter där analysen visar att regeländringen skulle innebära inte oväsentliga negativa samhällsekonomiska nettoeffekter. Förslaget behöver dock tydliggöras i en fortsatt beredning.

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att utredningens förslag kommer kräva personalresurser och resurser för datautveckling för att genomföras.

5.6.4 Inhämta synpunkter från näringsliv och andra

Havs- och vattenmyndigheten delar bedömningen att staten regelbundet bör inhämta synpunkter från berörda aktörer i syfte att identifiera regelförenklingsmöjligheter. HaV stödjer även förslaget

att myndigheten med förenklingsfunktionen (ESV i förslaget) ska inhämta synpunkter genom verksam.se och att informationen ska redovisas till regeringen och ansvarig myndighet.

Havs- och vattenmyndigheten stödjer förslaget att det genomförs särskilda regelförenklingskampanjer där både utförande tjänstepersoner och aktörer som träffas av reglerna kan lämna synpunkter. Ett strukturerat sätt för myndigheter att ta in synpunkter från intressenter är att genomföra användar-/kundresor.

5.6.5 Alla regelverk ska följas upp och utvärderas

Havs- och vattenmyndigheten stödjer i princip förslagen om att konsekvensutredningar som föregått beslut om nya föreskrifter ska uppdateras inom tre år och att dessa ska skicka till ansvarig beslutande myndighet (ESV i förslaget). I likhet med förslaget om att konsekvensutredningarna ska godkännas innan beslut om föreskrift fattas (avsnitt 5.6.3) anser dock Havs- och vattenmyndigheten att detta förslag behöver förtydligas för att myndigheten slutligt kan stödja förslaget.

HaV stödjer principiellt förslaget att lagar och förordningar med betydelse för företag, individer eller offentlig sektor ska utvärderas inom fem år. HaV delar utredningens uppfattning att mindre förändringar med uppenbart försumbara konsekvenser undantas, men att detta måste det beslutas om.

HaV delar bedömningen att även befintliga regelverk där det bedöms finnas störst potential för regelförenkling bör utvärderas med liknande metod som för kommande nya regelverk.

5.6.8 Tydliggör myndighetens arbete för produktivitet och tillväxt

Havs- och vattenmyndigheten delar bedömningen om att det bör tydliggöras att myndigheter ska beakta företagens särskilda förutsättningar i sitt arbete i förhållande till företagen. Myndigheter bör även ta hänsyn till påverkan på andra enskilda och offentlig sektor. Havs- och vattenmyndigheten stödjer även förslaget om att detta anges i instruktionerna för relevanta myndigheter och att myndigheten med förenklingsfunktionen (ESV i förslaget) ges i uppdrag att rikta kunskapshöjande insatser till myndigheterna för ändamålet.

5.6.9 Det krävs bättre underlag i arbetet med EU-regler

Havs- och vattenmyndigheten delar bedömningen att regeringen bör fortsätta att arbeta för regelförenkling i EU-samarbetet samt för att processerna för att bättre belysa EU-regleringars konsekvenser för företag verksamma i Sverige utvecklas. I dagsläget kräver Regelrådet i sina bedömningar av myndigheternas konsekvensutredningar, att myndigheterna i efterhand ska utreda direktverkande EU-reglers påverkan för svenska företag vilket inte är rimligt.

Vad gäller frågan om nivå och ambition vid genomförande av EU-regelverk i Sverige är den komplex. Utredningen föreslår att EU-regelverk i möjligaste mån bör beakta effekter på företagens kostnader, produktivitet, konkurrenskraft och förutsättningar i övrigt liksom effekter för individer och offentlig sektor och att i detta ingår bl.a. att inte överimplementera EU-regler. Utredningen hänvisar bl.a. till Danmark som tillämpar vissa förutbestämda principer såsom bl.a. att möjligheter till undantag och flexibilitet bör nyttjas generellt. Havs- och vattenmyndigheten

konstaterar att utredningen inte resonerar kring i vilka fall det kan finnas behov av nationellt genomförande som innebär reglering utöver miniminivån såsom exempelvis lokala eller regionala naturvårdsskäl eller naturresursförvaltning. Havs- och vattenmyndigheten instämmer i att företagens kostnader och konkurrenskraft liksom övriga effekter på individer och offentlig sektor bör beaktas, men menar att det i vissa fall även kan finnas andra aspekter att ta hänsyn till. Fokus för genomförandet bör vara syftet och ändamålsenligheten med att lagstiftningen ska nås, snarare än att utifrån en generell princip genomföra så litet som möjligt i varje given situation.

5.6.10 Åtgärder för att underlätta företagens uppgiftslämnande

Havs- och vattenmyndigheten stödjer förslagen om åtgärder för att underlätta företagens uppgiftslämnande. Om obligatorium för Bolagsverkets sammansatta bastjänst för grunddata om organisationer, SSBTGO (tidigare SSBTGU), övervägs, bör hänsyn tas till tjänstens ändamålsenlighet för respektive myndighets verksamhet.

Kap. 6 Tillståndprocesser (SOU 2024:29)

6.3.2 Den fysiska planeringen och riksintressen

Havs- och vattenmyndigheten stödjer förslaget att en utredning bör tillsättas om en ny planlagstiftning där också systemet med riksintressen ingår. Havs- och vattenmyndigheten vill lyfta de erfarenheter som gjorts under Miljömålsrådets programområde Ramverk för nationell planering som kommer slutredovisas under våren 2026. Havs- och vattenmyndigheten anser att de erfarenheterna bör vara utgångspunkt för utredningsarbetet bredvid den förstudie om Nationell planering (Ds 2023:28) som Produktivitetkommissionen lutar sitt förslag mot. Formerna för nationell planering behöver utredas vidare och tydligare ramar behövs vilket kan innebära förändrad styrning, organisation, tydligare målbild, riktlinjer och lagstöd för nationell planering, liksom tydliga uppdrag, nya arbetssätt, processer och mandat som möjliggör detta.

Havs- och vattenmyndigheten stödjer också förslaget att utreda möjligheten att angelägna allmänna intressen vägs mot varandra. Eventuell lämplighet av ett sådant förslag beror dock på hur övrig nationell planering utformas. Erfarenheter från havsplanering i Sverige visar att enbart avvägningar mellan oförenliga riksintresseanspråk inte är tillräckliga för att vägleda om mest lämplig användning av havsområdena utan att andra allmänna intressen av väsentlig betydelse också måste beaktas och ibland även prioriteras.

Kap 9 Energiförsörjning (SOU 2025:96)

9.4.5 En ändamålsenlig utbyggnad av elsystemet bör kunna genomföras med statligt stöd

Utredningen föreslår att regeringen ska analysera hur hinder för ökad vattenkraftsproduktion kan undanröjas utan att miljöbelastningen ökar.

Havs- och vattenmyndigheten är positiv till att en analys tas fram, exempelvis inom ramen för ett regeringsuppdrag till Havs- och vattenmyndigheten, eller i annan ordning. Havs- och vattenmyndigheten ser en potential för en viss utbyggnad/modernisering av vattenkraft i vattenekosystem som idag redan är hårt reglerade (principiellt med hög andel vattenförekomster förklarade som KMV; kraftigt modifierade vatten). I redan hårt reglerade älvar kan effekthöjningar

och ökad reglering ökas utan att det ger så mycket ökad miljöpåverkan per kWh. Genom kompensationsåtgärder skulle höga miljövinster kunna uppnås genom att fisk istället tillåts fritt vandra upp- och nedströms vattenkraftverk i andra mindre hårt reglerade vattenekosystem. Ett sådant förfarande skulle i betydande mening kunna bidra till artikel 9 i EU:s Naturrestaureringsförordningen genom att fritt strömmande vatten (FFR) uppnås.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Anna Ledin efter föredragning av avdelningschefen Mats Svensson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningschefen Eva-Britt Eklöf Petrusson, enhetschefen Per Olsson, verksjuristen Catarina Pernheim, verksamhetsstrategen Elisabeth Undén, verksamhetsutvecklaren Frida Engberg, samt utredarna Elin Celik och Joacim Johannesson medverkat.

Anna Ledin

Mats Svensson